

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1963/208

Karar Sayısı : 1963/176

Karar Günü : 1.7.1963

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye İşçi Partisi

İPTAL DAVASININ KONUSU: 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun 20. maddesinin 1 numaralı bendinde yazılı ölüm cezasının Anayasanın 11. maddesinin ikinci fıkrası ile 14. maddesine aykırı bulunduğu ileri sürülmüştür.

İNCELEME: Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunan siyasî partilerin kanunların ve yasama meclisleri içtüzüklerinin Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde dava açmak yetkisi, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 25. maddesinin 1 numaralı bendi gereğince tüzüklerine göre en yüksek merkez organlarının en az üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alacakları karar üzerine Genel Başkanları veya vekillerine ait bulunmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsilcisi bulunan davacı İşçi Partisi Merkez Yönetim Komitesinin parti tüzüğünün 17. maddesinde belirtildiği üzere partinin en yüksek merkez organı olduğu anlaşıldığından bu organın iptal davası açılması hususunda vermiş olduğu kararın sözü geçen 44 sayılı Kanunun 25. maddesinin 1 numaralı bendi hükmüne uygun olduğuna, Üyelerden İsmail Hakkı Ülkmen, İbrahim Senil, Celâlettin Kuralmen ve Muhittin Gürün'ün parti tüzüğünün 15. maddesi uyarınca partinin en yüksek merkez organının Genel Yönetim Kurulu olduğundan dava açma kararının; bu kurul tarafından partinin en yüksek organı olan büyük kongrece verilmesi icabeylediği yolundaki muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile kararlaştırıldıktan sonra başvurmanın Anayasanın 149. ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 21., 22., 25. ve 26. maddeleri hükümlerine uygun bulunduğu anlaşıldığından esasın incelenmesi ve 11.3.1963 tarihinde oybirliği ile verilen karar üzerine düzenlenen rapor, dava dilekçesi ve iptali istenen kanun maddesi ile Anayasanın ilgili hükümleri ve gerekçeleri okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava dilekçesinde; Anayasamızın, temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği, kanunun kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamayacağı, hükümlerini kapsayan 11. maddesiyle, herkesin yaşama, maddî ve manevî varlığını geliştirme haklarına sahip bulunduğunu belirten 14. maddesine dayanılarak kanunun her ne sebeple olursa olsun yaşama hakkının özüne dokunmaması gerektiği ve sözü geçen maddelerle konulan esaslara göre uzun yıllar mücadelesi yapılan ölüm cezasının kaldırılması prensibinin kabul edilmiş olduğu ileri sürülerek yaşama hakkının özünü ortadan kaldıran ölüm cezasının Anayasaya aykırı olduğundan bahisle Askerî Ceza Kanununun 20. maddesinin ölüm cezasını gösteren 1 numaralı bendinin iptali ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 44 sayılı Kanunun 28. maddesi hükmünün de tatbiki istenmektedir.

Askerî Ceza Kanununun iptali istenen 20. maddesi aynen şöyledir:

Madde 20- 1- Ölüm cezası, buna mahkûm olan kimsenin hayatının izale olunmasıdır. Bu ceza askerî şahıslar hakkında askeri bir cürümden dolayı hükmedilmiş ise mahkûmun kurşuna dizilmesi suretiyle infaz olunur.

2- Askerî olmayan bir cürümden dolayı askerî şahıslar ile askerî olmayan şahıslar hakkında askerî mahkemelerden verilen ölüm hükümleri Türk Ceza Kanununun 12. maddesi mucibince icra olunur. Bu vechile asılacak ölüm mahkûmları cezanın infazı için o bapta ilâm ve tasdik emri suretleri ile C. Müddeiumumiliğine verilirler.

Anayasanın dava konusu ile ilgili hükümleri de aynen aşağıya alınmıştır:

Madde 11- Temel hak ve hürriyetler, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabilir.

Kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.

Madde 14- Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını geliştirme haklarına ve kişi hürriyetine sahiptir.

Kişi dokunulmazlığı ve hürriyeti, kanunun açıkça gösterdiği hallerde usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça kayıtlanamaz.

Kimseye eziyet ve işkence yapılamaz.

İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza konulamaz.

Madde 33- Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilinden dolayı cezalandırılmaz.

Cezalar ve ceza tedbirleri ancak kanunla konulur.

Kimseye, suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Kimse, kendisini veya kanunun gösterdiği yakınlarını suçlandırma sonucu doğuracak beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.

Ceza sorumluluğu şahsîdir.

Genel müsadere cezası konulamaz.

Madde 64- Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak, devletin bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek, para basılmasına, genel ve özel af ilânına, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkilerindendir.

Davacı, gerekçesinde Anayasanın konu ile doğrudan doğruya ilgili 33. ve 64. maddelerine hiç değinmeksizin yalnız 14. maddenin birinci fıkrası ile 11. maddesini ele alarak ölüm cezasının Anayasaya aykırı bulunduğu istidlâl etmektedir. Bu görüşün kabulü halinde

yalnız ölüm cezasının değil, ölünceye kadar devam eden ağır hapis cezasının da hatta uzun süreli hapis ve sürgün cezalarının da kişi hürriyetinin özüne dokunmaları bakımından Anayasaya aykırılığının kabulü gerekir.

Öte yandan toplum halinde yaşamının esas şartlarını bozan, hukukî deyimle, suç işleyen şahsın cezalandırılması zorunluğu münakaşa götürmez bir gerçektir. Suçlunun, işlediği fiilin ağırlığı ile mütenasip bir cezaya çarptırılması lüzumu da aşikârdır. Şu halde suç ve ceza konusunda Anayasanın sözü geçen 11. maddesi hükmüne dayanmaya mantık ve hukuk bakımından imkân yoktur. Bu sebeplerle Anayasa koyucusu bu konuyu temel hak ve hürriyetlere ayırdığı ikinci bölümde müstakil bir madde ile ayrıca düzenlemek lüzumunu duymuştur. Ceza hukuku alanında uzun bir tekâmül safhasından sonra bu gün belli ve kesin bir nitelik almış olan cezaların kanuniliği ve şahsiliği prensipleri (Cezalar ve ceza tedbirleri ancak kanunla konulur.) ve (Ceza sorumluluğu şahsidir.) suretinde bir hürriyet teminatı olarak Anayasanın 33. maddesinde yer almış bulunmaktadır. Maddenin son fıkrasında genel müsadere cezası konulması açıkça yasak edildiği halde ölüm cezasının yasaklandığına dair hiçbir kayıt ve işaret mevcut değildir.

Bundan başka temel hak ve hürriyetlerin en başında gelen yaşama, maddî ve manevî varlığı geliştirme haklarını ve kişi hürriyetini 14. maddenin birinci fıkrası ile teminat altına alan Anayasa koyucusu, müteakip fıkra da bu hak ve hürriyetlerle ilgili olarak koyduğu temel prensiple, kişi dokunulmazlığı ve kişi hürriyeti terimleriyle ifade eylediği bu hakkın da mutlak olmadığını, toplum hayatının zaruri kıldığı hallerde kanunda açıkça gösterilmek ve hakim kararına dayanmak şartıyla kayıtlanabileceğini belirtmekle beraber eziyet ve işkenceyi ve insan haysiyetiyle bağdaşamayacak ceza konulmasını yasak ettiği halde, ölüm cezasına burada da dokunmamıştır. Nitelikleri açıklanan bu hükümlere göre sözü geçen 33. ve 14. maddelerde sayılan yasaklar dışında kalan ceza müeyyidelerinin ve bu arada ölüm cezasının Anayasaya aykırı bir tarafı bulunmadığının kabulü gerekir. Kaldı ki Anayasanın metni yukarıya çıkarılmış olan 64. maddesinde (Mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek) hususunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkileri cümlesinden bulunduğu açıklandı. Askeri Ceza Kanununun 20. maddesinde yazılı ölüm cezasının Anayasa koyucusu tarafından muhafaza ve kabul edildiğinin en kesin delilidir.

Bu arada Anayasa Komisyonu raporundan ve Meclis görüşmeleri sırasında yapılan açıklamalardan Anayasanın hazırlanmasında gözönünde bulundurulduğu anlaşılan milletlerarası bir sözleşmenin, konuya ilişkin hükümlerinin, konuyu aydınlatması yönünde burada belirtilmesi uygun olacaktır. Memleketimizin 1954 senesinde katılmış olduğu, (İnsan Haklarını ve ana hürriyetlerini korumaya dair sözleşme'nin 2. maddesinin (Her ferdin yaşama hakkı kanunun himayesi altındadır. Kanunun ölüm ceza ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infazı dışında hiç kimse kasten öldürülemez.) suretindeki birinci fıkrası ölüm cezasının insan hak ve ana hürriyetlerine de aykırı bulunmadığını açıkça göstermektedir.

Öteyandan doktrinde ölüm cezasının kanunlarda muhafazası lâzım gelip gelmediği tartışılmakta ise de; Anayasamızın yukarıda açıklanan hükümleri karşısında olaya etkisi bulunmayan bu düşüncelerin incelenmesine yer görülmemiştir.

Yukarıda belirtilen sebeplere göre yerinde olmayan davanın reddi gerekir.

Esas Sayısı : 1963/208
Karar Sayısı : 1963/176

SONUÇ: 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun 20. maddesinin 1 numaralı bendinde yazılı ölüm cezasına ilişkin hükmün Anayasaya aykırı olmadığına ve davanın reddine 1.7.1963 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan Vekili	Üye	Üye
Tevfik GERÇEKER	Osman YETEN	Rifat GÖKSU
Üye	Üye	Üye
İ. Hakkı ÜLKMEN	Lûtfî AKADLI	Şemsettin AKÇOĞLU
Üye	Üye	Üye
İbrahim SENİL	İhsan KEÇECİOĞLU	Salim BAŞOL
Üye	Üye	Üye
Hakkı KETENOĞLU	Fazıl ULUOCAK	Ekrem KORKUT
Üye	Üye	Üye
Ahmet AKAR	Muhittin GÜRÜN	Lûtfî ÖMERBAŞ

MUHALEFET ŞERHİ

Esas Sayısı : 1963/208
Karar Sayısı : 1963/176

Dâva Türkiye İşçi Partisinin 44 sayılı kanunun 25. maddesinin birinci fıkrasının 1 sayılı bendinde gösterilen yetkili organı tarafından açılmamıştır.

Bu kanaatı doğuran sebepler 29.4.1963 tarihli ve 1963-90 esas 1963/100 karar sayılı kararda münderiç muhalefet şerhimin birinci maddesinde açıklanmıştır. Bu itibarla dâvanın esasa girilmeden reddi gerekeceğinden çoğunluk kararına usul bakımından muhalifiz.

Üye

İsmail Hakkı ÜLKMEN

Üye

İbrahim SENİL

MUHALEFET ŞERHİ

İl idaresi Kanununun bir kısım maddeleri hakkında Anayasa Mahkemesince verilerek 2.8.1963 tarihli ve 11470 sayılı resmî gazetede yayınlanmış bulunan 20.5.1963 tarihli ve 1963/174-1963/115 sayılı karara ait muhalefet şerhimin 1 numaralı fıkrasında belirttiğim sebeplere binaen bu dâva Türkiye İşçi Partisinin dâva açmağa yetkili olan en yüksek Merkez Organı tarafından açılmamış olduğundan reddi gerekmektedir.

Karara bu noktadan muhalifim.

Üye

Muhittin GÜRÜN